

ДЕЙСТВИТЕЛЕН ЛИ Е БРАКЪТ, СКЛЮЧЕН НЕ С ЦЕЛ „СЪЗДАВАНЕ НА СЕМЕЙСТВО”

гл. ас. Анна Свободенова Чолакова
Бургаски свободен университет

MATRIMONY CONTRACTED WITH INTEND DIFFERENT FROM A FORMATION OF A FAMILY - VALIDITY

Assist. Prof. Anna Svobodenova Cholakova
Burgas Free University

Abstract: *The article deals with some of the requirements for legally established matrimony such as the intention of the parties. The central problem discussed is of the validity of a marriage, which is not concluded with an aim of creating of a family. The question has not been discussed in the national legal literature so far.*

Key words: *matrimony, legal aim of the matrimony, intention of the parties, validity of marriage.*

Увод

Гражданският брак е основно понятие и основен юридически факт на семейното право. Дискусията за правната същност на брака – сделка ли е той или не е позната в българската правна доктрина. Въведената с новия Семейен кодекс от 2009 г. възможност за сключване на брачен договор дава нови аргументи на поддръжниците на тезата за договорния характер на брака.

Настоящата разработка насочва вниманието към един от основните елементи на самото **понятие** за граждански брак – неговата цел – „**създаване на семейство**”. В критичен дух се поставя въпросът необходимо ли е нейното присъствие в дефиницията за граждански брак, какво е правното значение на целта и действителен ли е бракът, ако същата не е налице? Разглежда се и въпросът пред кой от видовете недействителност, евентуално, сме изправени.

Интересът към поставената тема се породи от няколко взаимосвързани обстоятелства. На първо място, въпросът за правното значение на целта при сключване на граждански брак не е изследван в правната литература, поради което и мястото и значението му в семейно-правната теория не е установено. Нормативен текст относно целта на брака не е познат. В същото време, целта „създаване на семейство” е включена в почти всички общоприети дефиниции на понятието. По този начин се създава впечатление, че тя е съществен елемент на правното явление „граждански брак”, на който доктрината, независимо от мълчанието на закона, държи. Едновременно с това обаче, във връзка с основанията за недействителност на брака не се поставя въпросът какви са правните последици, ако се установи, че разглежданият елемент от правното явление граждански брак не е налице. Очертаните дотук накратко въпроси провокираха интереса към разглежданата тема.

Целта на настоящата разработка е по-скоро да постави проблема и евентуално началото на дискусия за мястото и значението на целта при сключването на брака – за нейната правна релевантност, отколкото да даде категорични отговори на повдигнатите въпроси.

Изложение

Изложението по темата може да се обособи в два проблема: първият, какво е правното значение на целта „създаване на семейство” за правното явление граждански брак и вторият, какви са евентуално правните последици, ако целта е различна от посочената.

1./ Правно значение на целта „създаване на семейство” при сключването на граждански брак – правна релевантност на целта

С оглед да изясним какво е отношението на доктрината към поставения въпрос, ще направим кратък обзор на дефинициите на брака в основните курсове по семейно право. Изяснявайки същността на брака, Ненова го определя като „доброволен и равноправен съюз между мъж и жена, сключен с цел създаване на семейство при спазване на условията и реда, установени в закона и пораждащ взаимни права и задължения на съпрузите.”¹ В хронологичен порядък: Марков поддържа тази дефиниция и също подчертава споменатата по-горе цел на брака.² Цанкова определя брака като „учреден в светска форма съюз на мъж и жена за създаване и поддържане на семейство.”³ Както се вижда, във всички цитирани дотук дефиниции присъства елемента цел. В същото време, нормативно основание за това не може да бъде открито в действащото законодателство. Семейният кодекс не съдържа определение на брака. То се съдържа единствено в лаконичната разпоредба на чл.46, ал.1 от Конституцията на Република България, според която: „Бракът е доброволен съюз между мъж и жена.” Цел, с оглед на която да е сключен бракът, основният закон не визираща. В съвременната теория на семейното право единствено Матеева се придържа стриктно към дефиницията на гражданския брак, обективизирана в разпоредбата на Конституцията и не включва елемента „цел”.⁴

От обзора на дефинициите на брака е видно, че не налице единомислие за мястото и значението на целта, без това да е обективизирано в аргументирана дискусия в правната литература.

2./ Правни последици от брак, сключен не с цел „създаване на семейство”

Необходимо е да отбележим, че елементите, включени в дефиницията се явяват определящи за всяко правно явление. Това е така и при юридическия факт – граждански брак. Тяхното отсъствие поставя под съмнение доколко сме изправени пред едно или друго явление. Във връзка с цитираната легална дефиниция следва да отбележим, че бракът се счита нищожен, ако е сключен при насилие, т.е. не е „доброволен” съюз или ако не е сключен от лица от различен пол – мъж и жена⁵. При основанията за нищожност на брака в литературата за целта нищо не се споменава дори от авторите, които поддържат нейното място в дефиницията на понятието.

Като изхождаме от горното, следва да поставим въпроса защо правната теория поддържа елемент от понятието, който е ирелевантен за обективното право. Каква би била юридическата сила на граждански брак, който е сключен с цел, различна от посочената, т.е. когато се създава привидност относно съществуването на брачно правоотношение. Не е изключено брак да се сключи само на хартия, без намерение да се създаде семейство, а с други цели – например придобиване на определени облаги. По

¹ Ненова, Л. Семейно право – тълкувателен справочник. София, 1990 г., стр.34.

² Марков, М. Семейно и наследствено право. Сиби, 2011 г., стр.20.

³ Цанкова, Ц. Коментар на новия Семейен кодекс. София, 2009., стр.30.

⁴ Матеева, Е. Семейно право на република България. София, 2010 г., стр.61.

⁵ Матеева, Е. Пак там, стр.195.

този начин се създава една привидност на брак, подобна на привидността при гражданско правните сделки. Привидните сделки обаче, както знаем, са обявени за нищожни с изрична разпоредба на закона /вж.чл.26, ал.2 от Закона за задълженията и договорите/. За привидния брак няма правна уредба. Както е известно, в писаното право по начало липсват правила за нищожност на брака. Приема се, че бракът е нищожен, когато липсва конститутивен елемент от фактическия му състав – т.е. когато са нарушени императивните изисквания за неговата форма.⁶ Целта не се отнася към тези елементи. В основанията за унищожаване на брака, които са изрично и изчерпателно изброени, също не се откриват такива, свързани с липсата на разглежданата тук цел.

При отсъствието на нормативна уредба е трудна и отговорна задача, да се обоснове необходимостта от присъствието на елемента „цел” в дефиницията. Безспорно е, че целта на брака е негова иманентна черта, без която и юридическият факт, и правоотношението „граждански брак” губят своята правна и житейска същност. В същото време обаче, отсъствието ѝ очевидно, не води до никакви правни последици, според действащото обективно право.

За сравнение, можем да отбележим, че разпоредбата на чл.8, ал.1 от ЗЗД съдържа дефиниция на договора, която гласи, че „договорът е съглашение между две или повече лица, за да се създаде, уреди или унищожи една правна връзка между тях.” Както се вижда, целта на договора присъства в легалното определение в най-общ план. В подобен дух, отразявайки особеностите на брака като юридически факт, неговата цел е конкретизирана като „създаване на семейство.” Считам, че дори сключването на брачен договор не може да се възприема като позволено от закона отстъпление от обичайната му за нашето право цел и разглеждането на брака като юридически факт с последици, засягащи главно имуществената сфера на страните.

Изводи

Въпреки липсата на изричен законов текст в този смисъл, считам че целта на брака е негова иманентна черта, без която същият губи своя характерен правен и житейски смисъл. Но докато не бъде установено чрез обективното право до какви юридически последици ще води нейното отсъствие, тя остава само като пожелателен елемент на самото понятие. Едва ли може да се твърди с оглед действащата нормативна уредба, че брак, който е сключен не с цел „създаване на семейство”, е недействителен. Остава открит въпросът тогава каква е необходимостта целта да присъства в дефиницията на понятието. Би могло да се помисли *de lege ferendae*, ако се установи тенденция за сключване на бракове с цел заобикаляне на закона и придобиване на определени права при облекчен ред, да се създаде съответна нормативна уредба. Конкретните правни проблеми, които би следвало евентуално да се регулират, са свързани с вида недействителност, правните субекти, които могат да я релевират и реда, по който да става това.

Литература

1. Бешков, Н. Недействителност на брака. 1981 г.
2. Марков, М. Семейно и наследствено право. Сиби, 2011 г.
3. Ненова, Л. Нищожният брак. ГСУЮФ, т.71, 1978/79 г.
4. Ненова, Л. Семейно право – тълкувателен справочник. София, 1990.
5. Спасовска, Л. Променящият се брак в България. 2000.
6. Цанкова, Ц. Марков, М., Станева, А., Тодорова, В. Коментар на новия семеен кодекс. София, 2009 г.

⁶ Бешков, П. Недействителност на брака. 1981 г.